

بسم الله الرحمن الرحيم

احکام فقهی مورد ابتلا
در عتبات عالیات

احكام فقهی مورد ابتلا در عتبات عالیات

گردآوری و تدوین: منصور مظاهری
آماده‌سازی متن: حسن عموم‌عبداللهی
ستاند مرکزی اربعین
کمیته فرهنگی - آموزشی
۱۴۳۷ هـ ق

پورتال اربعین:

ALARBAEEN.IR

کanal آموزش و فرهنگ اربعین در تلگرام:

TELEGARM.ME/ALARBAEN

پیش‌گفتار

حضور مشتاقان حسینی در موسوم اربعین در عتبات عالیات، نیازها و انتظاراتی را در عرصه‌ها و حوزه‌های مختلف ایجاد می‌کند؛ از جمله مهم‌ترین این نیازها، حوزه‌های معرفتی و احکام شرعی می‌باشد. بی‌تردید زائران عزیز در این سفر معنوی از متصدیان تبلیغی و فرهنگی انتظار دارند تا فضا و عرصه را برای حضور، مطابق شریعت اسلامی و آموزش‌های اسلام فراهم آورند. اولین گام در راستای برآورده ساختن و پاسخگویی به این انتظار و نیاز، آگاهی‌بخشی به زائران و دسترسی ایشان به احکام مورد ابتلا در این سفر می‌باشد.

به‌همین منظور با توجه به ابعاد مختلف و تجارب به دست آمده از این آیین باشکوه در سال گذشته، کمیته فرهنگی و آموزشی، مجموعه احکام فقهی مورد ابتلا را استخراج و تدوین نموده تا در اختیار مبلغان و زائران عزیز قرار گیرد.

۶ ادکام فقهی مورد اینجا در عبارت عالیات

برای این منظور از استاد ارجمند جناب حجت الاسلام والمسلمین منصور مظاہری درخواست گردید که با توجه به سوابق و توانایی و مراتب علمی ایشان، با تدوین مجموعه مذکور، این کمیته را یاری رسانند؛ که با پذیرش و اهتمام و تلاش بیشایه و مجدانه ایشان و همچنین الطاف خداوند، این مجموعه تدوین و آماده گشت.

لازم می دانیم از زحمات ایشان و عنایت و محبت دفاتر مراجع عظام، حضرات آیات: خامنه‌ای، سیستانی، مکارم شیرازی و صافی گلپایگانی که با اظهار نظر و راهنمایی‌های ارزشمند خویش ما را در تدوین این اثر یاری رساندند، صمیمانه تقدیر و تشکر نماییم.

کمیته فرهنگی - آموزشی

ستاد مرکزی اربعین

فهرست مطالب

۱۱	مقدمه
بخش اول:	
۱۷	احکام سفر
۱۹	پیش از سفر
۲۰	در سفر
۲۰	نماز مسافر
۲۱	شرایط شکسته خواندن نماز
۲۳	کثیر السفر و حکم آن
۲۴	معیار سفری که موجب تمام خواندن نماز است
۲۵	حد ترخص
۲۶	معیار محاسبه در حد مسافت شرعی
۲۷	قصد اقامت
۲۷	شرط تحقق قصد اقامت
۲۹	اجازه شوهر در سفر
۲۹	اجازه پدر و مادر در سفر
۲۹	تخيير مسافر بین قصر و تمام در نماز
۳۱	نماز قضا در سفر
۳۲	اقتدائی مسافر در نماز جماعت

بخش دوم:

۳۵.....	احکام مختص به حرم
۳۷.....	غسل زیارت
۳۸.....	استحباب نماز در حرم معصومین علیهم السلام
۳۸.....	حفظ حرمت حرم
۳۹.....	بردن مهر و قرآن و کتب ادعیه از مسجد و حرم
۳۹.....	محاذی و یا مقدم بودن بر قبر امام علیهم السلام در نماز
۴۰.....	جایگرفتن برای نماز
۴۱.....	ورود جنب، حائض، نفساء و مستحاضه به حرم ائمه معصومین
۴۲.....	سجده بر قبر امام معصوم علیهم السلام
۴۴.....	تصرف در اموال اهدایی به حرم

بخش سوم:

۴۵.....	احکام عزاداری
۴۷.....	پوشیدن لباس سیاه در عزای اهل بیت علیهم السلام
۴۷.....	خواندن روضه‌های غیرواقعی و غیرمعتبر
۴۸.....	نقل مطالب بی‌مأخذ در عزاداری
۴۸.....	کیفیت عزاداری اهل بیت علیهم السلام
۴۹.....	استفاده از آلات موسیقی در عزاداری
۴۹.....	برهنه شدن در عزاداری
۵۰.....	عزاداری و رعایت حال مردم
۵۱.....	استفاده از علم در عزاداری

فهرست مطالب ۹

بلند کردن صدای بلندگوهای هیئت عزاداری.....	۵۱
تمثال مخصوصین علیهم السلام.....	۵۲
دورانداختن عکس اماکن متبرکه.....	۵۲
غلو در مداعحی.....	۵۲
تکرار بعضی عبارات ادعیه.....	۵۲
سخنان تفرقه‌انگیز.....	۵۳
مداعحی بانوان.....	۵۳
اختلاط زن و مرد هنگام زیارت.....	۵۴
هدایای مردمی به عزاداری.....	۵۴
خاتمه.....	۵۷
احکام نذر.....	۵۹
اجازه شوهر برای نذر زن.....	۶۲
نذر روزه در سفر.....	۶۳
احکام مساجد و مسجد کوفه.....	۶۳
زیارت قبور.....	۶۴
احکام تربت.....	۶۵
رعایت قوانین و مقررات.....	۶۶
کمک به متکدیان.....	۶۷
اشیای پیدا شده.....	۶۷
محاذات و یا مقدم بودن زن بر مرد در نماز.....	۶۸
احکام بانوان.....	۶۹

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

آنچه در کتاب «اکل فقیه مودابلا در مفہمات عالیات» بیان شده
مطلوب باقاوای حضرت آیة الله خامنای «امت برکاتی می باشد»

دفتر
حضرت آیة الله خامنای مد نظر العالی
پیش استفتاهات

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

بنابر شادت بعضی از اعضاه محترم بیست استاد، فتاوی‌ی کرد این کتاب آمده است
مطلوب باقاوای مرح عالیقدر حضرت آیت الله الطھی صافی گمیکانی مذکول اور ف
می باشد.

لسمیت‌اللی

مجموعه سریوط به احکام عتبات عالیات مورد بررسی قرار گرفته باقاوای
کیت سلطنتی مکارم شیرازی (دامنه) هماهنگ گردید . امیدواریم تمام
دوستداران گسل بیت (علیهم السلام) و زوار عتبات عالیات را کن مرند
گردند و مأمور دعای خیر خود مغضوب خوازند .
همیشه موفق باشید

۱۳۹۴ ربیع‌الثانی
قریب‌فرمایت موسی بن مسلم شیرازی

مقدمه

الحمد لله رب العالمين و صلى الله على سيدنا محمد و اله الطيبين و الطاهرين و اللعن الدائم على اعدائهم اجمعين من الاولين والآخرين.

آیین مقدس اسلام به عنوان کامل ترین و جامع ترین دین که می‌تواند ضامن سعادت دنیوی و اخروی همه انسان‌ها باشد، دارای احکام و قوانینی است که در عین سادگی و سهولت می‌تواند در زمینه‌های مختلف زندگی بشر جوابگوی نیازهای گوناگون اسلام باشد و این احکام و قوانین نماد عملی بندگی حضرت حق است.

علم فقه تنها علمی است که در این راستا به تبیین این احکام پرداخته و در این علم انسان‌ها کیفیت احکام و امتشال و اطاعت اوامر و دستورات شرع مقدس را فرامی‌گیرند و تمام شئون زندگی فردی و اجتماعی خود را بر اساس وظیفه شرعی اداره می‌نمایند.

یکی از بارزترین مصادیق اهتمام به فقه، پرسش کردن از فقهایی است که شایستگی اظهارنظر را داشته و مؤمنین با رجوع به آنها و سؤال از آنان در زمینه‌های مختلف، وظیفه شرعی خود را می‌آموزنند. در زمان غیبت امام معصوم علی‌الابد و بنابر آنچه در توقيع شریف آمده است باید به حاملان علوم اهل بیت علی‌الابد و روات احادیث مراجعه نمود.

«وَإِذَا حَدَثَ أَخْطَأَتِ الْأَيْمَانُ فَلَا يَرْجِعُوا إِلَيْهَا إِلَّا مَرَاجِعَهُ».^۱

مجموعه‌ای که در پیش رو دارید احکام فقهی مورد ابتلا در عتبات عالیات و در جهت سهولت دسترسی عموم و به ویژه روحانیون کاروان‌های عتبات عالیات، تنظیم و تدوین گردیده و تلاش بر این بوده که مسائل مورد ابتلا در این سفر جمع آوری گردد. این مجموعه بر اساس فتاوی آیات عظام: خامنه‌ای، سیستانی، صافی گلپایگانی و مکارم شیرازی (دامت برکاتهم) تنظیم شده است.

یادآوری چند نکته:

۱. در مواردی که اختلاف فتاوی در آن وجود ندارد اسم آیات عظام بیان نشده است.
۲. در موارد که اختلاف بین فتاوی وجود دارد، بیان فتاوی آیات عظام بر اساس حروف الفبا بوده است.

۱. کمال الدین، ج ۲، ص ۴۸۵.

۳. نسبت به فتاویٰ آیات عظام: خامنه‌ای، صافی گلپایگانی و مکارم شیرازی پس از تنظیم، تأیید نیز از دفاتر آن آیات عظام گرفته شده است.

۴. نسبت به فتاویٰ حضرت آیت الله العظمی سیستانی (دامت برکاته) از منابع فتاوایی ایشان: منهاج الصالحین، تعلیقه عروه، توضیح المسائل، توضیح المسائل جامع، استفتایات، سایت فارسی و عربی معظم له استفاده و در چند مورد از دفتر ایشان سؤال شده و نسبت به مواردی که با آیات عظام دیگر اختلاف نظر وجود دارد در پاورقی آدرس داده شده است.

۵. بنابر نظر حضرت آیت الله سیستانی بر اساس آنچه در منهاج الصالحین و تعلیقه عروه بیان شده، انجام مستحبات به قصد رجاء انجام گیرد.

محرم الحرام ۱۴۳۷ هـ . ق

منصور مظاہری

بخش اول:

احکام سفر

پیش از سفر

انجام این امور پیش از سفر و هنگام آغاز آن مناسب است:

۱. طلب خیر از خداوند بدین معنی که از خداوند خیر و خوبی در این سفر را درخواست کند؛
۲. اطلاع دادن به دوستان و بستگان و حلالیت طلبیدن از آنان؛
۳. وصیت کردن، بهخصوص نسبت به امور واجب؛
۴. انتخاب همسفران مناسب و هم‌شأن خود از نظر اخلاقی؛
۵. انتخاب زمان مناسب برای سفر که در ایام هفته روزهای شنبه و پس از آن روزهای سه شنبه و پنج شنبه است و روز جمعه قبل از نماز جمعه مکروه است. اگر در سایر ایام هفته لازم شد به سفر برود صدقه بدهد و برود؛

٦. خواندن دعای سفر و آیات و سوره‌های قرآن و از جمله آنها سوره قدر، سوره حمد، سوره ناس، سوره فلق و آیه الكرسى؛
٧. صدقه دادن در آغاز سفر و بهتر است هنگام سوار شدن به وسیله نقلیه صدقه بدهد؛
٨. غسل کردن پیش از آغاز سفر خصوصاً برای زیارت امام حسین علیه السلام.

در سفر

مناسب است این امور انجام شود:

١. زاد و توشه لازم و کافی به همراه داشته باشد.
٢. با همسفران خود با اخلاق نیکو رفتار کند.
٣. به افراد ضعیف و مریض در طول سفر کمک کند.
٤. به فقرا و مساکین صدقه بدهد.

نماز مسافر

بر مسافر واجب است نمازهای چهار رکعتی ظهر، عصر و عشا را با شرایطی که خواهد آمد شکسته در دو رکعت بخواند و نماز صبح و مغرب شکسته نمی‌شود و در سفر نافله‌های ظهر و عصر و عشا ساقط است. البته خواندن نافله عشاء رجاءً اشکال ندارد.

شرایط شکسته خواندن نماز

۱. سفر او به مقدار مسافت شرعی باشد یعنی رفتن یا برگشتن و یا رفت و برگشت او روی هم هشت فرسخ شرعی باشد مشروط به اینکه رفتن او کمتر از چهار فرسخ نباشد. (آیت الله خامنه‌ای)

سفر او به مقدار مسافت شرعی باشد یعنی رفتن یا برگشتن و یا رفت و برگشت او روی هم هشت فرسخ شرعی (۴۴ کیلومتر تقریباً) باشد خواه رفتن یا برگشتن کمتر از چهار فرسخ باشد یا نباشد. (آیت الله سیستانی)

سفر او به مقدار مسافت شرعی باشد یعنی رفتن یا برگشتن و یا رفت و برگشت او روی هم هشت فرسخ (حدود ۴۴ کیلومتر) باشد مشروط به اینکه هر یک از رفت و برگشت کمتر از چهار فرسخ نباشد و اگر یکی کمتر بود احتیاط به جمع خوانده شود. (آیت الله صافی)

سفر او به مقدار مسافت شرعی باشد یعنی رفتن یا برگشتن و یا رفت و برگشت او روی هم هشت فرسخ شرعی (۴۳ کیلومتر) باشد مشروط به اینکه رفتن او کمتر از چهار فرسخ نباشد. (آیت الله مکارم)

۲. از اول مسافرت قصد پیمودن هشت فرسخ را داشته باشد. بنابراین اگر از ابتدا قصد پیمودن هشت فرسخ را نداشته باشد و یا قصد پیمودن کمتر از آن را داشته و بعد از رسیدن به مقصد تصمیم بگیرد به جایی برود

که فاصله آن با مکان اول کمتر از مسافت شرعی است
ولی از منزل تا آنجا به اندازه مسافت شرعی است باید
نمازش را تمام بخواند.

۳. در بین راه از قصد خود مبني بر پیمودن مسافت
شرعی برنگردد. بنابراین اگر در بین راه پیش از
رسیدن به چهار فرسخ از قصد خود برگردد یا مرد
شود حکم سفر بعد از آن بر او جاری نمی‌شود
هرچند نمازی که قبل از عدول از قصد خود به
صورت شکسته خوانده صحیح است.

۴. قصد قطع سفر در اثنای پیمودن مسافت شرعی با
عبور از وطن خود یا جایی که می‌خواهد ده روز یا
بیشتر در آنجا بماند نداشته باشد.

اگر می‌خواهد از وطن بدون توقف بگذرد باید
احتیاطاً هم شکسته بخواند و هم تمام. (آیت الله
سیستانی)^۱

۵. سفر از نظر شرعی برای او جایز باشد، بنابراین اگر
سفر معصیت و حرام باشد اعم از اینکه خود سفر
حرام باشد مثل فرار از جهاد یا هدف از سفر کار
حرامی باشد مثل سفر برای راهزنی حکم سفر را
ندارد و نماز تمام است.

۶. مسافر از کسانی که خانه به دوش هستند، نباشد
مانند بعضی صحرانشیان که محل زندگی ثابتی ندارد،

۱. توضیح المسائل، شرط چهارم از شروط قصر.

بلکه در بیابان‌ها گردش می‌کنند و هر جا آب و علف و چراگاه پیدا کنند می‌مانند.

۷. مسافرت را شغل خود قرار نداده باشد مانند باربر، راننده و ملوان و... و کسی که شغل او در سفر است در سفرهای شغلی، ملحق به اینهاست. (آیات عظام: خامنه‌ای و صافی)

کثرت سفر نداشته باشد هرچند شغل او نباشد. (آیات عظام: سیستانی و مکارم)

۸. به حد ترخص برسد.

کثیر السفر و حکم آن

اگر سفر، شغل یا مقدمه شغل نباشد هرچند کثرت هم داشته باشد موجب شکسته شدن نماز نمی‌شود و به طور کلی عنوان کثیر السفر حکمی ندارد و موضوع حکم شرعی نیست، بلکه تمام خواندن نماز و صحبت روزه برای کسی است که یا سفر شغل اوست (مانند راننده و خلبان و مانند آن) و یا برای انجام شغل مسافرت می‌نماید (مثل کارمند و کارگر که به اندازه مسافت شرعی برای کارشان مسافرت می‌کنند که این افراد در مبدا و مقصد و بین راه نمازشان تمام و روزه‌اشان صحیح است. (آیات عظام: خامنه‌ای و صافی)

اگر کسی به هر دلیلی کثرت سفر پیدا کند ولو شغل او نباشد یا مقدمه شغل او نباشد نمازش تمام است.
(آیات عظام: سیستانی و مکارم)

معیار سفری که موجب قام خواندن نماز است

اگر به مدت یکماه هر روز سفر شغلی باشد و یا به مدت دو ماه هر ده روز دو سه بار سفر شغلی باشد و یا به مدت سه ماه یا بیشتر هر ده روز یک سفر شغلی تحقق پیدا کند به نحوی که ده روز یکجا اقامت نشود نماز در سفرهای شغلی غیر از سفر اول و دوم در مبدا، مقصد و بین راه تمام و روزه صحیح است و اگر ده روز یا بیشتر در یک محل اقامت شود در سفر اول شغلی نماز شکسته و بعد از آن تمام است. (آیت الله خامنه‌ای)

کثیر السفر بر کسی صدق می‌کند که حداقل ده بار در ماه و در ده روز آن سفر برود یا ده روز در حال سفر باشد هرچند ضمن دو یا سه سفر با این شرط که تصمیم بر ادامه داشته باشد به مدت شش ماه در یک سال و یا سه ماه در چند سال را داشته باشد و در این صورت نماز او در همه مسافرت‌ها هرچند غیر سفرهای متکرر او باشد تمام است. البته در دو هفته اول بین نماز شکسته و تمام احتیاطاً جمع نماید و اگر عدد و یا روزهای مسافرت او در ماه هشت یا نه باشد

بنابر احتیاط واجب در همه سفرها باید هم شکسته بخواند و هم تمام و اگر کمتر از این باشد نماز شکسته است. (آیت الله سیستانی)^۱

اگر به مدت سه ماه یا بیشتر حداقل هر ده روز یک سفر شغلی تحقق پیدا کند به نحوی که ده روز یکجا اقامت نشود نماز در سفرهای شغلی غیر از سفر اول در مبدأ، مقصد و بین راه تمام است و روزه صحیح است و اگر ده روز یا بیشتر در یک محل اقامت شود در سفر اول شغلی نماز شکسته و بعد از آن تمام است. (آیت الله صافی)

اگر به مدت یک ماه هر روز و یا هفته‌ای حداقل سه روز رفت و آمد داشته باشد و این کار برای مدتی (حداقل دو ماه) ادامه داشته باشد حکم کثیرالسفر را دارد. (آیت الله مکارم)

حد ترخص

معیار شنیده نشدن اذان آخر شهر از طرفی است که مسافر از آن خارج و یا داخل آن می‌شود. (آیت الله خامنه‌ای) و یا دیده نشدن دیوارهای شهر است. (آیت الله صافی)

حد ترخص جایی است که اهل شهر حتی آنها که در خارج شهر و توابع آن هستند مسافر را نتوانند بینند

۱. توضیح المسائل، م ۱۳۹۵.

و نشانه آن این است که او اهل شهر را نتواند بینند.

^۱ (آیت الله سیستانی)

معیار شنیدن اذان آخر شهر از طرفی است که مسافر از آن خارج و یا داخل آن می‌شود و همچنین مشاهده شدن شخص مسافر از سوی اهالی شهر یا مشاهده نشدن. (آیت الله مکارم)

معیار محاسبه در حد مسافت شرعی

ابتداً مسافت شرعی نسبت به شهر مبدأ از آخر شهر محاسبه می‌شود و به مقصد هم اگر برای نقطه خاصی سفر نکرده بلکه مقصد خود شهر است اول شهر ملاک است، اما اگر نقطه خاصی مد نظر است مثلاً دوستی او را به منزل یا باعی که داخل همان شهر است دعوت کرده در محاسبه مسافت همان نقطه باید در نظر گرفته شود. (آیت الله خامنه‌ای)

ابتداً مسافت شرعی را باید از جایی حساب کند که شخص پس از عبور از آنجا مسافر محسوب می‌شود و آنجا غالباً آخر شهر یا روستاست، ولی در بعضی از شهرهای بسیاری بزرگ (بلاد کبیره) ممکن است آخر محله باشد و انتهای مسافت شرعی برای خود مسافری که قصد دارد به شهر یا روستایی که

۱. توضیح المسائل، م ۱۳۰۴.

وطن او نمی‌باشد سفر نماید آخرین مقصد فرد در آن شهر یا روستا می‌باشد. (آیت الله سیستانی)^۱ ابتدای مسافت شرعی نسبت به شهر مبدأ و شهر مقصد، اول شهر است. (آیات عظام: صافی و مکارم)

قصد اقامت

قصد ده روز کامل از اذان صبح روز اول تا غروب روز دهم کافی است و اگر از بین روز شروع کند تا همان ساعت از روز یازدهم باید بماند.

شرط تحقق قصد اقامت

۱. مسافری که قصد اقامت ده روز نماید و از ابتدای خروج از محل اقامت را نداشته باشد با خواندن حداقل یک نماز چهار رکعتی در آنجا نماز تمام است و پس از آن، خارج شدن از محل اقامت به مقدار کمتر از مسافت شرعی به قصد اقامت ضرر نمی‌رساند.

نکته: اگر هنگام قصد اقامت تصمیم به خارج شدن کمتر از مسافت شرعی به میزان بیشتر از شش یا هفت ساعت در مجموع ده روز داشته باشد قصد اقامت صحیح نیست هم چنان که در صورت اول اگر به مقدار مسافت شرعی یا بیشتر سفری پیش آمد اقامت به هم می‌خورد و زمانی که به محل اقامت برگشت

۱. توضیح المسائل جامع، م ۱۵۵۱.

اگر قصد اقامت جدید نکند باید نمازها را شکسته
بخواند. (آیت الله خامنه‌ای)

اگر مدت رفت و آمد به اندازه‌ای باشد که در نظر
عرف با اقامت ده روز منافات ندارد نماز را تمام
بخواند، مثلاً در نصف روز خارج شده و سپس
برگردد هرچند برگشتنش بعد از رسیدن شب باشد
مگر در صورتی که این طور خارج شدن او به مقداری
تکرار شود که عرفًا بگویند در دو جا یا بیشتر اقامت
دارد. (آیت الله سیستانی)^۱

اگر هنگام قصد اقامت تصمیم به خارج شدن گرچه
کمتر از مسافت شرعی داشته باشد قصد اقامت
صحیح نیست. (آیت الله صافی)

کسانی که قصد اقامت می‌کنند می‌توانند روزی یکی
دو ساعت از محل اقامت، به کمتر از مسافت شرعیه
مسافرت کنند. (آیت الله مکارم)

۲. مسافری که می‌خواهد ده روز در محلی بماند در
صورتی باید نماز را تمام بخواند که بخواهد تمام ده
روز در یک مکان بماند. پس اگر قصد ده روز در دو
محل که از نظر عرف دو مکان محسوب شود داشته
باشد، مثلاً (فاصله دو محل بیش از سه یا چهار
کیلومتر باشد. آیت الله مکارم) ده روز در نجف و کوفه
بماند باید نماز را شکسته بخواند.

۱. توضیح المسائل، م. ۱۳۲۳.

اجازه شوهر در سفر

اگر زن بدون اجازه شوهر سفری برود که بر او واجب نباشد (مجاز نباشد (آیت الله مکارم)) آن سفر حرام بوده و نماز او تمام و روزه‌اش را باید به جا آورد هر چند مسافر باشد.

اجازه پدر و مادر در سفر

اگر فرزند با وجود نهی پدر و مادر سفری برود که بر وی واجب نباشد (مجاز نباشد (آیت الله مکارم)) در صورتی که موجب اذیت آنها شود سفرش حرام و نماز او تمام و روزه‌اش صحیح است. (آیات عظام: خامنه‌ای، صافی و مکارم)

سفری که واجب نیست اگر سبب اذیت ناشی از دلسوزی پدر و مادر باشد حرام است و انسان باید در آن سفر نماز را تمام و روزه هم بگیرد. (آیت الله سیستانی)^۱

تخییر مسافر بین قصر و قمام در نماز

۱. در مسجد کوفه و حائر حسینی مسافر می‌تواند نماز را تمام یا شکسته بخواند ولی تمام خواندن افضل است.

در حائر حسینی همه روضه شریفه (زیر گنبد) و مسجد متصل به آن و رواق‌ها داخل در حائر می‌باشند

۱. توضیح المسائل، م. ۱۲۸۱

ولی مسافر در صحن^{*} و شهر کربلا باید نماز را شکسته بخواند. (آیات عظام: خامنه‌ای و مکارم)

مسافر می‌تواند در تمام شهر کوفه حتی قسمت‌های توسعه یافته آن و در حرم سیدالشهداء علیهم السلام تا مقدار ۱۱/۵ متر از اطراف قبر مقدس، نمازش تمام بخواند اما در سایر قسمت‌های حرم آن حضرت و شهر کربلا احتیاط واجب آن است که نماز را شکسته بخواند.

^۱ (آیت الله سیستانی)

در مسجد کوفه و حائر حسینی مسافر می‌تواند نماز را تمام یا شکسته بخواند ولی اتمام افضل است و حائر حسینی زیر گنبد می‌باشد ولی مسافر در صحن و شهر کربلا باید نماز را شکسته بخواند. (آیت الله صافی)

۲. مسافر می‌تواند در اماکن مذکور بدون نیت تمام یا شکسته نماز را شروع کند و در وسط آن یکی را اختیار کند و بر همان اساس نماز را به پایان ببرد و حتی در اثنای نماز می‌تواند نیت را برگرداند مثلاً به نیت شکسته خواندن نماز را شروع کرده، ولی در اثنای نماز قصد کند که نماز را چهار رکعتی تمام کند و همچنین به عکس تا وقتی که محل عدول نگذشته

* در صحن مسقف فعلی مانند زیر گنبد و مسجد متصل به آن، حکم تخییر بین قصر و تمام جاری است. (آیت الله مکارم)
۱. توضیح المسائل جامع، م ۱۶۳۵.

باشد. پس اگر به نیت چهار رکعتی نماز را شروع کرده و در رکعت اول یا دوم تصمیم گرفت که نماز را شکسته بخواند اشکال ندارد.

۳. نمازی که در اماکن مذکور از مسافر فوت شده در قضای آن در صورتی که در آن اماکن به جا آورد بین شکسته و کامل خواندن مخیر است ولی در غیر آن اماکن احتیاط واجب آن است که شکسته قضا کند.

(آیات عظام: خامنه‌ای، صافی و مکارم)

حکم تخيير در نماز اداء جاريست و شامل نماز قضا نمی شود.^۱ (آيت الله سيستانی)

۴. حکم تخيير در اماکن مذکور اختصاص به نماز دارد و روزه مسافری که قصد ده روز نکرده صحیح نیست.

نماز قضا در سفر

۱. اگر مسافر بخواهد نمازهایی را که در غیر سفر از وی فوت شده به جا آورد باید نمازهای ظهر و عصر و عشار را چهار رکعتی قضا نماید و اگر در سفر این نمازها از او فوت شود باید قضای آن را دو رکعتی به جا آورد هرچند در وطن آنها را قضا نماید.

۲. خواندن نماز قضا به جماعت اشکال ندارد و تفاوتی ندارد که نماز امام جماعت ادا باشد و یا قضای حتمی.

۱. منهاج الصالحين، ج ۱، م ۹۴۹.

اقتدای مسافر در نماز جماعت

۱. مسافر اگر به امام جماعت که نماز را تمام می‌خواند اقتدا نماید هرچند ثوابش از نماز جماعت که هر دو - امام و مؤمن - نمازشان تمام باشد یا هر دو نمازشان شکسته باشد کمتر است، ولی از نماز فرادی ثواب بیشتری دارد.

۲. مسافر که پس از اتمام دو رکعت سلام می‌دهد می‌تواند در دو رکعت دیگر به امام جماعت نماز دیگری - ادا یا قضا - را اقتدا نماید.

۳. در دو رکعت آخر که مسافر نماز دیگری را اقتدا نماید، لازم نیست آن نماز دو رکعتی باشد، لذا می‌تواند نماز سه رکعتی یا چهار رکعتی را هم اقتدا نماید.

۴. در رکعت سوم که مسافر اقتدا می‌نماید، اگر فرصت خواندن حمد و سوره یا لااقل حمد تنها را داشته باشد، می‌تواند قبل از رکوع امام اقتدا نماید، ولی اگر چنین فرصتی را ندارد بنابر احتیاط واجب صبر کند تا امام جماعت به رکوع رود آنگاه می‌تواند تکبیر بگوید و به رکوع امام جماعت برسد و صحیح است. (آیات عظام: خامنه‌ای، سیستانی و صافی)

در رکعت سوم که مسافر اقتدا می‌نماید، اگر فرصت خواندن حمد و سوره یا لااقل حمد تنها را داشته باشد، می‌تواند قبل از رکوع امام اقتدا نماید، ولی اگر چنین فرصتی را ندارد صبر کند تا امام جماعت به

ركوع رود آنگاه می تواند تکبیر بگوید و به رکوع امام
جماعت برسد و صحیح است. (آیت الله مکارم)

۵. اگر مسافر به تصور این که فرصت حمد و سوره
را دارد اقتدا نماید ولی قبل از تمام شدن حمد، امام
جماعت به رکوع برود (بنابر احتیاط واجب) (آیت الله
صفی) باید حمد را به پایان ببرد و اگر به رکوع امام
جماعت هم نرسد، ولی به سجده برسد نمازش به
جماعت صحیح است. (آیات عظام: خامنه‌ای و صافی)

اگر مسافر به تصور این که فرصت حمد و سوره را
دارد اقتدا نماید، ولی قبل از تمام شدن حمد، امام
جماعت به رکوع برود می تواند حمد را قطع نماید و
با امام رکوع رود، ولی احتیاط مستحب در این
صورت آن است که قصد فرادا کرده و نماز را تمام
کند. (آیت الله سیستانی)^۱

اگر مسافر به تصور این که فرصت حمد و سوره را
دارد اقتدا نماید ولی قبل از تمام شدن حمد، امام
جماعت به رکوع برود باید حمد را به پایان ببرد و
اگر به رکوع امام جماعت هم نرسد، نماز را فرادا ادامه
دهد. (آیت الله مکارم)

۶. مسافری که در رکعت سوم یا چهارم نماز جماعت
اقتدا نموده باید حمد و سوره را آهسته بخواند.

۱. توضیح المسائل، م ۱۴۲۲.

بخش دوم:

احکام مختص به حرم

غسل زیارت

۱. غسل زیارت ائمه معصومین علیهم السلام مستحب است و با غسل‌های دیگر تفاوتی ندارد. (آیات عظام خامنه‌ای، صافی و مکارم)

استحباب آن ثابت نیست و کسی که می‌خواهد انجام دهد باید به قصد رجاء باشد. (آیت الله سیستانی)^۱

۲. غسل زیارت کفایت از وضوء نمی‌کند. (آیات عظام؛ خامنه‌ای، سیستانی و صافی)

غسل زیارت کفایت از وضو می‌کند. (آیت الله مکارم)

۳. اگر بعد از غسل کاری کند که وضو را باطل می‌نماید؛ مثلًاً بخوابد غسل باطل می‌شود و مستحب است (به قصد رجاء (آیت الله سیستانی)) دوباره غسل را بجا آورد. (آیات عظام خامنه‌ای، سیستانی و صافی)

اگر بعد از غسل کاری کند که وضو را باطل می‌نماید؛ مثلًاً بخوابد غسل باطل می‌شود و نمی‌توان با آن غسل نماز خواند، ولی برای زیارت تا پایان آن روز، همین غسل کافی است. (آیت الله مکارم)

۱. توضیح المسائل، م ۳۴

استحباب نماز در حرم معصومین علیهم السلام

خواندن نماز در حرم ائمه علیهم السلام مستحب و نسبت به مساجد افضل است؛ بلکه در حدیث آمده نماز در کنار قبر امیرالمؤمنین علیه السلام برابر با دویست هزار نماز است. (آیات عظام: خامنه‌ای و صافی)

خواندن نماز در حرم ائمه علیهم السلام مستحب است، بلکه گفته شده بهتر از مسجد است و نیز در حدیث آمده نماز در کنار قبر امیرالمؤمنین علیه السلام برابر با دویست هزار نماز است. (آیت الله سیستانی)^۱

بهتر آن است که مقایسه بین حرم ائمه و مساجد نشود البته در کنار قبر امیرالمؤمنین علیه السلام برابر با دویست هزار نماز است. (آیت الله مکارم)

حفظ حرمت حرم

نجس کردن حرم ائمه اطهار علیهم السلام حرام است و اگر یکی از اینها نجس شود و نجس ماندن آن بی‌احترامی باشد تطهیر آن واجب است، بلکه احتیاط واجب آن است که اگر بی‌احترامی هم نباشد آن را تطهیر نمایند. (آیات عظام: خامنه‌ای و صافی)

نجس کردن حرم ائمه اطهار علیهم السلام حرام است و اگر یکی از اینها نجس شود و نجس ماندن آن بی‌احترامی باشد تطهیر آن واجب است، بلکه احتیاط مستحب آن

۱. توضیح المسائل جامع، م ۱۰۶۳.

بخش دوم: احکام مخلص به دام ۳۹

است که اگر بی احترامی هم نباشد آن را تطهیر نمایند.

(آیت الله سیستانی)^۱

آلوده کردن حرم پیامبر ﷺ و امامان علیهم السلام اگر موجب هتك باشد حرام است و در این صورت تطهیر آن نیز واجب است، بلکه اگر بی احترامی هم نباشد احتیاط آن است که آن را تطهیر کنند. (آیت الله مکارم)

بردن مهر و قرآن و کتب ادعیه از مسجد و حرم
بردن مهر و قرآن و کتاب‌های دعای مساجد و
حرم‌های مطهر جایز نیست و اگر کسی عمدتاً یا سهواً
برده باشد باید به جای آن برگرداند.

محاذی و یا مقدم بودن بر قبر امام علیهم السلام در نماز

۱. انسان باید رعایت ادب را نماید و جلوتر از قبر امام علیهم السلام نماز نخواند و اگر نماز خواندن بی احترامی باشد حرام است ولی باطل نیست. (آیت الله خامنه‌ای)
پشت کردن به قبر امام علیهم السلام در صورتی که بی احترامی و هتك حرمت محسوب شود در نماز و غیرنماز حرام است و در هر صورت اگر قصد قربت حاصل شود نماز صحیح است. (آیت الله سیستانی)^۲

۱. توضیح المسائل، م ۸۹۰

۲. توضیح المسائل جامع، م ۱۰۴۵

انسان باید رعایت ادب را نماید و بنابر احتیاط واجب جلوتر از قبر امام علیؑ یا مساوی آن نماز نخواند و اگر نماز خواندن بی احترامی باشد حرام و باطل است. (آیت الله صافی)

انسان باید رعایت ادب را نماید و جلوتر از قبر امام علیؑ نماز نخواند و اگر نماز خواندن بی احترامی باشد حرام و باطل است. (آیت الله مکارم)

۲. اگر در نماز چیزی مانند دیوار بین شخص و قبر مطهر باشد که بی احترامی نشود اشکال ندارد، ولی فاصله شدن صندوق شریف ضریح و پارچه‌ای که روی آن افتاده کفایت نمی‌کند.

جاگرفتن برای نماز

۱. مسجد و حرم از اماکن مشترک و عمومی مسلمانان است که همه در استفاده از آن مساوی هستند. پس اگر شخصی قبل از دیگری جایی برای نماز یا عبادتی دیگر یا قرائت قرآن یا خواندن دعا در اختیار گرفت، دیگری نمی‌تواند آنجا را از او بگیرد. البته اگر شخص جایی از مسجد یا حرم را برای تلاوت قرآن و خواندن دعا اشغال نموده و شخص دیگری بخواهد در آنجا نماز بخواند و جایی دیگری برای نماز خواندن نباشد یا بخواهد به جماعت ملحق شود و جای دیگری برای فرادی خواندن نماز هست

ولی برای شرکت در جماعت نیست، بر شخصی که قرآن یا دعا می‌خواند (بنابر احتیاط واجب (آیت الله سیستانی^۱) واجب است جای خود را به نماز گزار بدهد. (آیات عظام خامنه‌ای و مکارم) در حرم اولویت برای نماز جماعت نیست.
(آیت الله صافی)

و در مشاهد مشرفه زیارت و نماز زیارت مقدم است. (آیت الله سیستانی)^۲

۲. کسی که در مسجد یا حرم نشسته است اگر دیگری جای او را غصب کند و در آنجا نماز بخواند بنابر احتیاط واجب باید دوباره نمازش را در محل دیگری بخواند. (آیات عظام خامنه‌ای، صافی و مکارم) کسی که در مسجد یا حرم نشسته اگر دیگری جای او را غصب کند و در آنجا نماز بخواند نمازش صحیح می‌باشد، هرچند گناه کرده است. (آیت الله سیستانی)^۳

۳. گذاشتن اثاث مانند سجاده و عبا برای نشستن در حرم یا مسجد مانند نشستن است و صاحب آن حق اولویتی نسبت به آن مکان پیدا می‌کند و دیگران نمی‌توانند جای او را بگیرند ولی مثل مهر یا تسبیح که محل نماز خواندن و یا قسمت عمده آن را اشغال

۱. منهج الصالحين، ج ۲، م ۹۵۴.

۲. منهج الصالحين، ج ۲، م ۹۵۹.

۳. توضیح المسائل جامع، م ۱۰۲۵.

نمی‌کند حقی برای شخص ثابت ننموده و دیگران
می‌توانند بردارند و در آن مکان نماز بخوانند. (آیات
عظام: خامنه‌ای و صافی)

گذاشتن اثاث مانند سجاده و عبا برای نشستن در
حرم یا مسجد مانند نشستن است و صاحب آن حق
اولویتی نسبت به آن مکان پیدا می‌کند و دیگران
نمی‌توانند جای او را بگیرند و در مثل مهر و تسیح
که قسمت عمدۀ را اشغال نمی‌کند همان حکم
جاریست. (آیات عظام: سیستانی و صافی)^۱

۴. بین گذاشتن اثاث و بازگشتن شخص نباید فاصله
زیاد باشد به طوری که آن مکان معطل بماند. پس اگر
اثاثی بگذارد و بر نگردد در صورتی که بدون برداشتن
نتوان در آن محل نماز خواند دیگران می‌توانند آن را
بردارند، ولی کسی که آن را بر می‌دارد ضامن نگهداری
آن است تا صاحبش برگردد.

۵. اگر شخصی که در جایی از مسجد یا حرم
نشسته است، برخیزد و از آن محل صرفنظر کند، حتی
اثاثی را که گذاشته برندارد، دیگران می‌توانند آنجا را
بگیرند ولی تصرف در اثاث او جایز نیست، مثلاً
نمی‌توانند بر سجاده او نماز خوانند.

۱. منهاج الصالحين، ج ۲، م ۹۵۷.

ورود جنب، حائض، نفساء و مستحاضه به حرم ائمه

معصومین علیهم السلام

۱. بنابر احتیاط واجب توقف جنب و حائض و نفساء در حرم حرام است و مراد از حرم همان زیر گنبد متبرک و جایی است که به آن حرم و مشهد شریف گفته می‌شود نه ساختمان‌های ملحق به آن و شبستان‌ها مگر جایی که عنوان مسجد داشته باشد.

(آیات عظام: خامنه‌ای، سیستانی و صافی)

بنابر احتیاط واجب، توقف جنب و حائض و نفساء در حرم حرام است و مراد از حرم همان قسمت زیر گنبد و به تعبیر دیگر از آخرين در که به حرم ملحق می‌شود حرم محسوب می‌شود. (آیت الله مکارم)

۲. عبور جنب و حائض از حرم ائمه معصومین علیهم السلام به طوری که از یک در وارد و از دیگر خارج شوند اشکال ندارد. (آیات عظام: خامنه‌ای، سیستانی و مکارم)

بنابر احتیاط واجب نرود گرچه ورود و خروج باشد. (آیت الله صافی)

۳. ورود و توقف زن مستحاضه هرچند متوسطه و کثیره در حرم ائمه معصومین علیهم السلام اشکال ندارد. (آیات عظام: خامنه‌ای، سیستانی و صافی)

ورود و توقف زن مستحاضه کثیره در صورتی که اعمال خود را انجام داده باشد، اشکال ندارد. (آیت الله مکارم)

سجده بر قبر امام معصوم علیه السلام

سجده کردن برای غیر خداوند متعال حرام است و بعضی از مردم که در آستانه در حرم امامان علیهم السلام پیشانی بر زمین می‌گذارند اگر به قصد سجده شکر خدای متعال باشد اشکال ندارد و گرنه حرام است (آیات عظام: خامنه‌ای و صافی) و گرنه مشکل است (آیت الله سیستانی)^۱ و احتیاط واجب این است که در شرایط فعلی که موجب اتهام است از هرگونه سجده بر درگاه پرهیز کند. (آیت الله مکارم)

تصرف در اموال اهدایی به حرم

تصرف در این اموال بدون کسب اجازه از مตولی شرعی و مسئولین مربوطه جایز نیست. (آیات عظام: خامنه‌ای، صافی و مکارم)

جایز نیست. (آیت الله سیستانی)^۲

۱. توضیح المسائل، م ۱۰۷۶.

۲. دفتر معظم له.

بخش سوم:

احکام عزاداری

پوشیدن لباس سیاه در عزای اهل بیت علیهم السلام

پوشیدن لباس سیاه در عزای اهل بیت خصوصاً سیدالشهداء علیه السلام کراحت آن ثابت نیست، بلکه اگر برای تعظیم شعائر باشد، دارای اجر و ثواب خواهد بود (آیات عظام: خامنه‌ای و صافی) ولی نباید مدت طولانی ادامه یابد که اهمیت آن کاسته شود. (آیت الله مکارم)
سیاه پوشیدن از مصاديق عرفی عزاداری بر حضرت ابا عبد الله الحسین علیه السلام و سایر ائمه هدی علیهم السلام می‌باشد که امری مستحب بوده و به آن ترغیب اکید شده است. (آیت الله سیستانی)^۱

خواندن روضه‌های غیرواقعی و غیرمعتبر

اگر دروغ و موجب هتك و تمسخر باشد جایز نیست. (آیت الله خامنه‌ای) و در صورتی که مضمون مناسبی داشته باشد به عنوان احتمال وجود روایت در فلان کتاب مثلاً، خواندن آن جایز است. (آیت الله مکارم)

۱. استفتائات، سؤال ۱۷۵.

اگر استناد قطعی نباشد و موجب وهن نباشد اشکال
ندارد. (آیت الله سیستانی)^۱
اگر دروغ باشد جایز نیست. (آیت الله صافی)

نقل مطالب بی‌مأخذ در عزاداری

نقل مطالب و وقایع در عزاداری‌ها بدون این که
مستند به روایتی باشد و یا در تاریخ ثابت شده باشد
وجه شرعی ندارد مگر آن که نقل آن به عنوان بیان
حال به حسب برداشت متکلم بوده و علم به خلاف
بودن آن نداشته باشد. (آیات عظام خامنه‌ای و مکارم)
اگر استناد قطعی نباشد و موجب وهن نباشد اشکال
ندارد. (آیت الله سیستانی)^۲
نقل مطالب و وقایع کذب در عزاداری جایز نیست.
(آیت الله صافی)

کیفیت عزاداری اهل بیت^{علیهم السلام}

عزاداری به صورت سنتی اشکال ندارد ولی از
اعمال و رفتارهای که موجب وهن مذهب می‌شود،
باید اجتناب شود. (آیات عظام؛ خامنه‌ای، صافی و مکارم)
سینه‌زنی و گریه کردن و سیلی زدن به صورت
هرچند شدید باشد اگر به خاطر حزن و ناراحتی بر
حضرت سیدالشهداء^{علیهم السلام} باشد داخل در عنوان جزع و

۱. دفتر معظم له.
۲. دفتر معظم له.

بکاء بر آن حضرت است که در روایات معتبره آن را مستحب و موجب تقرب به سوی خداوند متعال می‌شمارند به شرطی که خوف ضرر کلی به نفس در بین نباشد. (آیت الله سیستانی)^۱

استفاده از آلات موسیقی در عزاداری

استفاده از آلات موسیقی مناسب با عزاداری سalar شهیدان نیست و شایسته است مراسم عزاداری به همان صورت متعارفی که از قدیم متداول بوده، برگزار شود. (آیات عظام: خامنه‌ای و مکارم)

اگر به نحوی که مناسب مجالس لھب و لعب است نباشد اشکال ندارد. (آیت الله سیستانی)^۲

استفاده از آلات موسیقی جایز نیست و مناسب با عزاداری سalar شهیدان نیست و شایسته است مراسم عزاداری به همان صورت متعارفی که از قدیم متداول بوده برگزار شود. (آیت الله صافی)

برهنه شدن در عزاداری

مناسب و شایسته است در عزاداری بدن را برهنه نکنند و طبق شیوه مرسوم و سنتی با لباس انجام گیرد.
(آیت الله خامنه‌ای)

۱. استفتائات، سوال ۱۷۴

۲. دفتر معظم له.

این کار فی نفسه اشکال ندارد، ولی نگاه کردن زنان به اندام برهنه مردان یا به عکس و فیلم مربوط به آن بنابر احتیاط واجب جایز نیست. (آیت الله سیستانی)^۱ برهنه شدن و سینه‌زنی در صورتی که نامحرم نباشد و مستلزم مفسده نباشد اشکالی ندارد. (آیت الله صافی) با توجه به اینکه برهنه شدن در شرایط فعلی موجب وهن است از آن پرهیز و از لباس‌های مخصوص سینه‌زنی استفاده کنند. (آیت الله مکارم)

عزاداری و رعایت حال مردم

اگرچه اقامه مراسم عزاداری و شعائر دینی در زمان‌های مناسب از بهترین کارها و جزو مستحبات مؤکد است، ولی واجب است برگزارکنندگان مراسم و عزاداران تا حد امکان از اذیت و ایجاد مزاحمت برای مردم بپرهیزنند. (آیت الله خامنه‌ای)

اگر مزاحمت برای دیگران نباشد مانع ندارد.
(آیت الله سیستانی)^۲

اگرچه اقامه مراسم عزاداری و شعائر دینی در زمان‌های مناسب از بهترین کارها و جزء مستحبات مؤکد است، ولی لازم است برگزارکنندگان مراسم و

۱. استفتائات، سوال ۱۷۶.

۲. دفتر معظم‌له.

عزاداران مراقب باشند کسی مورد اذیت و آزار واقع نشود. (آیت الله صافی)

اگرچه اقامه مراسم و شعائر دینی در زمان‌های مناسب از بهترین کارها و جزو مستحبات موکد است ولی واجب است برگزارکنندگان مراسم و عزاداران از اذیت و ایجاد مزاحمت برای مردم پرهیزنند. (آیت الله مکارم)

استفاده از علم در عزاداری

استفاده از علم در عزاداری سیدالشهداء علیهم السلام
فی نفسه اشکال ندارد، ولی نباید این امور جزء دین شمرده شود. (آیت الله خامنه‌ای)

فی نفسه اشکال ندارد. (آیات عظام: سیستانی^۱ و صافی)
استفاده از علم اشکالی ندارد، ولی از علامت‌های سنگین که موجب ضرر و زیان است، پرهیز شود.
(آیت الله مکارم)

بلند کردن صدای بلندگوهای هیئت عزاداری
اگر موجب اذیت و مزاحمت دیگران گردد جایز
نیست. (آیات عظام: خامنه‌ای، سیستانی^۲ و مکارم)
به طور متعارف در زمان مناسب اشکالی ندارد. (آیت
الله صافی)

-
۱. دفتر معظم له.
 ۲. دفتر معظم له.

مثال معصومین

انتساب این عکس‌ها به حضرات معصومین علیهم السلام ثابت نیست، اگرچه هتك حرمت آن هم جایز نمی‌باشد، (آیات عظام؛ خامنه‌ای و صافی) ولی با توجه به اینکه نام معصومین به آن نهاد می‌شود آن را احترام کنند. (آیت الله مکارم)

اگر هتك نباشد اشکال ندارد. (آیت الله سیستانی)^۱

دورانداختن عکس اماکن متبرکه
اگر بی‌احترامی محسوب شود، جایز نیست.

غلو در مداعی

گفتن جملات غلوآمیز جایز نیست و باید از ترویج مداعانی که اهل غلو هستند و نیز جلسات آنها پرهیز شود. (آیات عظام؛ خامنه‌ای، صافی و مکارم)

تکرار بعضی عبارات ادعیه
فی نفسه بدون قصد ورود مانع ندارد گرچه خوب است ادعیه و زیارات را همان گونه که وارد شده، قرائت کنند. (آیات عظام؛ خامنه‌ای، صافی و مکارم)
اشکال ندارد. (آیت الله سیستانی)^۲

۱. دفتر معظم له.

۲. دفتر معظم له.

سخنان تفرقه‌انگیز

هرگونه گفتار یا کردار و رفتاری که (بر خلاف تقیه باشد (آیت الله صافی) و در زمان حاضر سوژه و بهانه به دست دشمن بدهد و یا موجب اختلاف و تفرقه بین مسلمین شود شرعاً حرام مؤکد است. (آیات عظام: خامنه‌ای، صافی و مکارم)

اگر موجب اثاره فتنه باشد جایز نیست. (آیت الله سیستانی)^۱

مداعی بانوان

مداعی زن در جایی که می‌داند نامحرم صدای او را می‌شنود و موجب جلب توجه و تهییج نامحرم و یا مفسده دیگری گردد جایز نیست. (آیات عظام: خامنه‌ای و صافی)

اگر صدای زن به گونه‌ای است که عادتاً موجب تهییج نامحرم شده در صورتی که احراز نماید که نامحرم می‌شنود جایز نیست و گرنه اشکال ندارد. (آیت الله سیستانی)^۲

مداعی زن در جایی که می‌داند نامحرم صدای او را می‌شنود اشکال دارد. (آیت الله مکارم)

۱. دفتر معظم له.

۲. سایت عربی معظم له.

اختلاط زن و مرد هنگام زیارت

اگر مستلزم مفسده و یا خوف ارتکاب گناه در آن باشد جایز نیست. (آیات عظام؛ خامنه‌ای، صافی و مکارم) فی حد نفسه مانع ندارد. (آیت الله سیستانی)^۱

هدایای مردمی به عزاداری

۱. چنانچه در نوع مصرف آن به مسئول هیئت یا حسینیه اختیار کامل داده شده باشد طبق اختیار تام در عزاداری مصرف می‌شود.
۲. اگر مورد مصرف مشخص شده باشد (مثل هزینه چای، مداد و...) فقط طبق مورد مصرف باید هزینه شود.

و اگر اموال باقی می‌ماند و مصرف نمی‌شود در صورتی که اختیار تام در مصرف نداشته باشند:

(الف) دسترسی به اهدا کننده دارند باید از صاحبان آنها اجازه و رضایت بگیرند تا در موردي که مد نظر دارند مصرف کنند. (آیات عظام؛ خامنه‌ای و مکارم)

(ب) دسترسی به اهدا کننده ندارد، باید آن را صدقه بدهد، مگر آن که یقین کند در مورد مخصوص راضی به مصرف است که در این صورت باید در همان مسیر صرف شود. (آیت الله خامنه‌ای)

۱. دفتر معظم لم له.

در صورتی که دسترسی به صاحبی نیست می‌توانند آنرا در موارد مشابه مصرف کنند. (آیت الله مکارم)

اموال و هدایایی که برای عزاداری سیدالشہداء علیہ السلام جمع می‌شود ظاهر آن است که از صدقاتی محسوب می‌شود که شرط شده در جهت معینی صرف شود و مالک قبلی نسبت به آن حقی ندارد و اگر باقی ماند و صرف نشد احتیاط آن است که در موردی که اقرب و مشابه به آن جهت است صرف شود مگر آنکه اهداء کننده، گیرنده مال را به منزله وکیل از جانب خودش بداند. (آیت الله سیستانی)^۱

چنانچه در نوع مصرف آن به مسئول هیئت یا حسینیه اختیار کامل داده شده باشد می‌توان آن طبق اختیار تام در عزاداری مصرف نمود.

(الف) در صورتی که دسترسی به اهدا کننده دارند باید از صاحبان آنها اجازه و رضایت بگیرند تا در موردی که مد نظر دارند مصرف کنند.

(ب) در صورتی که دسترسی به اهدا کننده ندارد، باید آن را در همان مورد که می‌داند راضی به مصرف است صرف نمود. (آیت الله صافی)

۱. منهاج الصالحين، ج ۲، م ۱۵۷۸.

خاتمه

احکام نذر

۱. در نذر باید صیغه خوانده شود و لازم نیست که به عربی خوانده شود پس اگر بگوید الله على ان اعطي عشرة الاف الى حرم الحسين علیه السلام یا معنای آن «برای خدا بر عهده من است که ده هزار تومان به حرم امام حسین علیه السلام بدهم» نذر او صحیح است و باید مطابق آن عمل کند. بنابراین اگر صیغه نذر نخوانده باشد، عمل به آن واجب نیست. (آیات عظام؛ خامنه‌ای، سیستانی و صافی) و اگر بگوید برای خدا نذر کردم چنین کنم، بنابر احتیاط واجب باید عمل کند. (آیت الله سیستانی)^۱ کافی است در صیغه نذر بگوید: «نذر می‌کنم فلان کار را انجام دهم.» (آیت الله مکارم)
۲. کاری را می‌تواند نذر کند که انجام دادن آن برای او ممکن باشد. بنابراین کسی که نمی‌تواند پیاده به نجف یا کربلا برود اگر نذر کند پیاده بروند نذر او صحیح نیست.

۱. توضیح المسائل، م ۲۶۵۸.

۶. ادکام فقهی مورد اینا در علایم عالیات

۳. اگر نذر کند کاری را انجام دهد، باید همان طور که نذر کرده عمل کند. پس اگر نذر کند روز اول ماه به زیارت برود، اگر روز قبل یا بعد از آن برود کفايت نمی کند و به نذر عمل نشده است.
۴. اگر نذر کند که به زیارت یکی از امامان علیهم السلام برود اگر به زیارت امام دیگر برود کافی نیست و اگر به واسطه عذر نتواند آن امام را زیارت کند چیزی بر او واجب نیست.
۵. کسی که نذر کرده به زیارت برود و غسل زیارت و نماز آن را نذر نکرده، لازم نیست غسل و نماز را انجام دهد.
۶. اگر برای حرم یکی از امامان علیهم السلام یا امامزادگان، چیزی نذر کند باید آن را به مصارف حرم برساند؛ از قبیل فرش، اما اگر نتواند به این مصارف برساند به متولیان این امور مراجعه نموده تا صرف در مصارف شرعی (مربوط به آن حرم (آیت الله صافی)) شود. (آیات عظام: خامنه‌ای و مکارم)

اگر برای حرم یکی از امامان علیهم السلام یا امامزادگان چیزی نذر کند باید آن را به مصارف حرم برساند؛ از قبیل فرش و اگر ممکن نشد یا آن حرم به کلی بی نیاز بود در راه کمک زوار مستمند آن حرم مصرف نماید.

^۱ (آیت الله سیستانی)

۷. اگر چیزی را نذر خود امام علیؑ یا امامزاده کند اگر مصرف معینی را قصد کرده، باید به همان مصرف برساند و اگر مصرف معینی را قصد نکرده به فقیران و زائران بدهد یا مسجد و مانند آن را بسازد و ثواب آن را به امام علیؑ یا امامزاده هدیه کند. (آیات عظام: خامنه‌ای، صافی و مکارم)

اگر چیزی را نذر خود امام علیؑ یا امامزاده کند اگر مصرف معینی را قصد کرده، باید به همان مصرف برساند و اگر مصرف معینی را قصد نکرده باید به مصرفی برساند که نسبتی با آن حضرت داشته باشد مثلاً بر زوار فقیر او صرف نماید یا به مصارف حرم او برساند و یا در امری که موجب اعلای نام اوست صرف کند. (آیت الله سیستانی)^۱

۸. اگر مورد نذر مقید به زمان خاصی است و عمداً آن را ترک نماید، کفاره واجب است و اگر غیر از نماز و روزه بود، قضای آن واجب نیست.

۹. اگر مورد نذر مقید به زمان خاصی نیست جایز است تأخیر آن تا زمانی که گمان به فرارسیدن مرگش کند و در این صورت تأخیر آن جایز نیست. (آیات عظام: خامنه‌ای و صافی) و احتیاط آن است که زمان زیادی به تأخیر نیفتد. (آیت الله مکارم)

۱. توضیح المسائل، م. ۲۶۸۰.

تأخیر تا زمانی جایز است که سستی در انجام
واجب محسوب نشود. (آیت الله سیستانی)^۱

۱۰. اگر کسی تخلف از نذر نماید، باید ده فقیر را
اطعام کند یا آنان را لباس بپوشاند و در صورتی که
مقدور نباشد سه روز پیاپی روزه بگیرد. (آیات عظام:
خامنه‌ای، سیستانی و مکارم)

کفاره تخلف نذر مانند کفاره افطار عمدى روزه
رمضان (۶۰ روز روزه یا اطعام ۶۰ مسکین) است.
(آیت الله صافی)

اجازه شوهر برای نذر زن

اگر شوهر حضور دارد باید بنابر احتیاط نذر زن با
اجازه او باشد. (آیت الله خامنه‌ای)

نذر زن بدون اجازه قبلی یا بعدی شوهر در آنچه با
حق استمتاع او منافات دارد صحیح نیست، حتی اگر
قبل از ازدواج نذر کرده باشد و صحت نذر زن در
اموالش بدون اذن شوهر محل اشکال است. پس باید
رعایت احتیاط بشود، مگر در حج و زکات و صدقه و
احسان به پدر و مادر و صله رحم. (آیت الله سیستانی)^۲

اقوی آن است که انعقاد نذر زن متوقف بر اذن
شوهر است. (آیت الله صافی)

نذر زن اگر مزاحم حق شوهر نباشد اجازه او لازم
نیست. (آیت الله مکارم)

۱. منهاج الصالحين، ج ۳، م ۷۳۷.

۲. توضیح المسائل، م ۲۶۶۱.

نذر روزه در سفر

نذر روزه مستحبی در مسافرت اشکال ندارد و لکن احتیاط آن است که این نذر قبل از سفر انجام گیرد.

(آیت الله خامنه‌ای)

اگر فرد نذر کند روزی را چه معین و چه غیرمعین روزه مستحبی بگیرد، نمی‌تواند آنرا در سفری که نماز در آن شکسته است به جا آورد؛ مگر آنکه نذر روزه معین باشد و در نیت نذر لحاظ کرده باشد که روزه در سفر انجام دهد یا آنکه چه مسافر باشد چه مسافر نباشد روز بگیرد. (آیت الله سیستانی)^۱

نذر روزه مستحبی در مسافرت صحیح نیست ولکن اگر این نذر قبل از سفر باشد که فلان روز را روزه بگیرد اگرچه در سفر باشد، اشکال ندارد. (آیت الله صافی) نذر روزه در مسافرت در هیچ صورت جایز نیست.

(آیت الله مکارم)

احکام مساجد و مسجد کوفه

۱. نماز خواندن در مسجد مستحب است، بلکه حاضر نشدن در مسجد، برای همسایگان مسجد در صورتی که عذری نباشد کراحت دارد.
۲. مستحب است دو رکعت نماز به قصد تحيّت و احترام به مسجد خوانده شود و اگر نماز واجب یا مستحب دیگری هم خوانده شود کفایت می‌کند.

۱. توضیح المسائل جامع، م ۲۱۱۳.

۳. ثواب نماز در مسجد جامع کوفه، معادل هزار نماز است.

۴. توقف جنب حائض و نفساء در مسجد حرام است ولی عبور از آن به طوری که از یک درب وارد و از درب دیگر بیرون بروند اشکال ندارد.

زيارت قبور

۱. زيارة قبور مؤمنین مستحب است و روزهای دوشنبه، پنج شنبه و صبح شنبه ثواب بیشتری دارد.

۲. هنگام زيارة اهل قبور مناسب است اين امور انجام گيرد:

سلام دادن به اين عبارت:

«السَّلَامُ عَلَى أَهْلِ الدِّيَارِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رَحْمَ اللَّهُ الْمُتَقَدِّمِينَ مِنْكُمْ وَالْمُتَأْخِرِينَ وَإِنَّ إِنْ شَاءَ اللَّهُ بِكُمْ لَا حَقُونَ».
رو به قبله نشستن و گذاشتن دست بر قبر.

خواندن هفت مرتبه سوره قدر.

خواندن سوره حمد، ناس، فلق و آیة الكرسي هر کدام سه مرتبه و سوره یاسین.

خواندن: السلام على أهل لا إله إلا الله من أهل لا إله إلا الله يا أهل لا إله إلا الله يحق لا إله إلا الله كيف وجدتم قول لا إله إلا الله من لا إله إلا الله يا لا إله إلا الله يحق لا إله إلا الله أغفر لمن قال لا إله إلا الله واحشرنا في زمرة من قال لا إله إلا الله محمد رسول الله على ولی الله.

احکام تربت

۱. خوردن تربت حسینی به قصد استشفا اشکال ندارد.
 (قدر متیقн تربت قبر شریف و ملحقات عرفی آن است.) (آیت الله خامنه‌ای)

خوردن کمی از تربت سیدالشهداء برای استشفا به مقدار یک نخود متوسط جایز است و اگر آن را از خود قبر مقدس یا اطراف آن برندارند هر چند تربت امام حسین علیه السلام بر آن صدق کند بنابر احتیاط واجب باید در مقداری از آب و مانند آن حل نمایند که مستهلک شود و بعداً آن آب را بیاشامند و همچنین این احتیاط را باید رعایت کرد در موردی که اطمینان نباشد که تربت از قبر مقدس آن حضرت است و

^۱ بینه‌ای هم بر آن شهادت ندهد. (آیت الله سیستانی)

- خوردن تربت حسینی به قصد استشفا اشکال ندارد. (قدر متیقن تربت قبر شریف و اطراف آن است.) (آیت الله صافی) روش صحیح خوردن تربت آن است که اندکی (مثالاً به اندازه یک عدس) در مقداری آب حل کنند و افراد مختلف هر کدام، کمی از آن را بنوشنند. (آیت الله مکارم)
۲. در حال نماز سجده بر تربت امام حسین علیه السلام مستحب است.

۳. برآوردن کام نوزادان با تربت امام حسین علیه السلام مستحب است.

۱. توضیح المسائل، م. ۲۶۴۵.

۴. بی احترامی به آن، مانند نجس کردن جایز نیست.
۵. مستحب است هنگام دفن میت، مقداری تربت همراه او گذاشته شود و با حنوط او نیز مخلوط گردد.
۶. بوسیدن و بوئیدن تربت امام حسین علیه السلام مستحب است و حتی دست کشیدن بر آن و مالیدن بر سایر اعضای بدن نیز ثواب دارد.

رعایت قوانین و مقررات

الف) در ایران

رعایت قوانین و مقررات نظام اسلامی واجب است.

ب) در خارج از ایران

رعایت قوانین و مقرراتی که برای حفظ نظم اجتماع وضع شده است لازم است. (آیات عظام؛ خامنه‌ای و مکارم)
اگر قانونی برای مصلحت عموم لازم باشد مخالفت با آن جایز نیست. (آیت الله سیستانی)^۱

الف) در ایران

رعایت قوانین و مقررات مشروع نظام اسلامی لازم است.

ب) در خارج از ایران

رعایت قوانین و مقررات مشروع که برای حفظ نظم اجتماع در بلاد اسلامی وضع شده است، لازم است.
(آیت الله صافی)

۱. سایت رسمی معظم له.

کمک به متکدیان

اگر کمک به متکدیان ترویج دروغ، بیکاری و تکدی‌گری و تخلف از قانون باشد باید از آن اجتناب شود، و انسان می‌تواند به مؤسسات مورد اطمینان که در این زمینه فعال هستند کمک کنند. (آیت الله خامنه‌ای) و یا به اشخاصی می‌شناسند واقعاً نیازمندند یا ظاهر آنها دلالت بر نیاز دارد کمک کنند. (آیت الله مکارم)

فی حد نفسه اشکال ندارد. (آیت الله سیستانی)^۱

اگر کمک به متکدیان موجب ترویج دروغ و تکدی‌گری باشد باید از آن اجتناب شود. (آیت الله صافی)

اشیای پیدا شده

۱. اگر صاحب آن معلوم نیست و نشانه‌ای ندارد که بتواند صاحب آن را پیدا نماید چنانچه قیمت آن به ۱۲/۶ نخود نقره سکه‌دار می‌رسد بنابر احتیاط واجب از طرف صاحبش به فقیر صدقه بدهد. (آیت الله خامنه‌ای) می‌تواند آن را برای خود بردارد، ولی احتیاط مستحب آن است که آن را از طرف صاحبش به فقرا صدقه بدهد و از این قبیل است پولی که علامت ندارد. (آیت الله سیستانی)^۲

اگر صاحب آن معلوم نیست و نشانه‌ای ندارد که بتواند صاحب آنرا پیدا نماید بنابر احتیاط واجب از طرف

۱. دفتر معظم له.

۲. توضیح المسائل، م ۲۵۸۲.

صاحبش به فقیر غیر سید صدقه بدهد. (آیت الله صافی)

اگر نشانه‌ای ندارد که با آن صاحب‌ش معلوم شود (مانند یک اسکناس هزار تومانی) بنابر احتیاط از طرف صاحب‌ش آنرا صدقه بدهد و اگر مال مهمی باشد احتیاط آن است که از حاکم شرع اجازه بگیرد. (آیت الله مکارم)

۲. اگر مالی را که نشانه دارد و قیمت آن به ۱۲/۶ نخود نقره سکه دار می‌رسد و از پیدا نمودن صاحب آن ناامید باشد می‌تواند آن را از طرف صاحب‌ش صدقه بدهد. (آیات عظام: خامنه‌ای، صافی و مکارم)

اگر مالی را که نشانه دارد و قیمت آن به یک درهم می‌رسد در جایی پیدا کند که معلوم است به واسطه اعلان صاحب آن پیدا نمی‌شود باید از روز اول آن را از طرف صاحب‌ش به فقرا با اذن حاکم شرعی بنابر احتیاط واجب - صدقه بدهد و باید صبر کند تا سال تمام شود. (آیت الله سیستانی)^۱

۳. اگر کفشهای انسان گم بشود نمی‌تواند کفشهایی را که در محل است بردارد، مگر بداند که مالک آن راضی است یا از آن اعتراض کرده است.

محاذات و یا مقدم بودن زن بر مرد در نماز

بنابر احتیاط واجب لازم است بین زن و مرد در حال نماز حداقل یک وجب فاصله باشد و در این

۱. توضیح المسائل، م. ۲۵۹۱.

صورت اگر زن و مرد محاذی بایستند یا زن جلوتر از مرد بایستد نماز هر دو صحیح است. (آیت الله خامنه‌ای) بنا بر احتیاط لازم زن عقب‌تر از مرد بایستد اقلًا به مقداری که جای سجده او برابر جای دو زانوی مرد در حال سجده باشد. (آیت الله سیستانی)^۱

فاصله لازم نیست و اگر زن و مرد محاذی بایستند و یا زن جلوتر از مرد بایستد نماز هر دو صحیح است. (آیت الله صافی)

در حرم‌های مطهر و هر جای دیگر محل ایستادن زن در نماز حداقل باید یک وجب عقب‌تر از مرد باشد در غیر این صورت کسی که ابتدا نماز را شروع کرده نمازش صحیح و نماز فرد دوم باطل است، ولی در مواردی که مکان شلوغ است و رعایت این شرط ممکن نیست انجام آن لازم نمی‌باشد. (آیت الله مکارم)

احکام بانوان

۱. حیض کمتر از سه روز و بیشتر از ده روز نمی‌شود و باید سه روز اول حیض پشت سر هم باشد، ولی لازم نیست در تمام سه روز خون بیرون بیاید، بلکه اگر لحظه‌ای بیرون آمد و بعد از آن در باطن خون باشد کافی است.
۲. اگر خانمی بعد از تمام شدن عادت، خون بیند و از ده روز تجاوز نکند، حکم حیض را دارد.

۱. توضیح المسائل، م ۸۷۲

۳. استفاده از قرص و آمپول جلوگیری برای بانوان اگر ضرر قابل توجهی برآن مترب نشود، اشکال ندارد.
۴. لکه‌های خونی که بعد از استفاده از قرص و غیر آن به وجود می‌آید و سه روز (هرچند در باطن) استمرار ندارد حکم استحاضه را داشته و برای عبادات باید به وظیفه مستحاضه عمل شود.
۵. اگر سه روز پشت سر هم خون ببیند و پاک شود چنانچه دوباره خون ببیند و روزهایی که خون دیده و در وسط پاک بوده روی هم از ده روز بیشتر نشود روزهایی هم که در وسط پاک بوده حیض است.
(آیت‌الله خامنه‌ای)

در ایام پاکی وسط بنابر احتیاط واجب بین تروک
حائض و عبادات مستحاضه جمع کند. *(آیات عظام:
سیستانی و صافی)*

۶. تعیین سن یائسگی محل تأمل و احتیاط است بانوان می‌توانند در این مسئله به مجتبه جامع الشرایط دیگری مراجعه نمایند. *(آیت‌الله خامنه‌ای)*
خونی را که زنان پس از تمام شدن شصت سال قمری می‌بینند حکم حیض را ندارد و زن در فاصله پنجاه تا شصت سالگی چه قرشیه باشد چه غیر قرشیه حیض می‌بیند هرچند احتیاط مستحب این است، زن‌هایی که قرشیه نیستند در این فاصله در مواردی که

قبل از این سن حیض به حساب می‌آمد کارهایی که بر حائض حرام است ترک کنند و وظایف مستحاضه را نیز انجام دهند. (آیت الله سیستانی)^۱

سن یائسگی زنان غیر سید پنجاه سال و زنان قرشیه شصت سال است. (آیت الله صافی)

اولاً این مسئله مربوط به خون‌های مشکوک است و اگر بعد از پنجاه سال خونی که می‌بیند تمام صفات حیض را داشته باشد حیض است. ثانیاً آنچه در روایات آمده زنان قرشی است نه مطلق سادات و بنی‌هاشم و قریش قبیله‌ای است از عرب؛ پس حکم شصت‌سالگی مخصوص زنانی است که عرب هستند و از قبیله قریش در حالی که در عرف، زنان سیده ایرانی را عرب نمی‌گویند چه رسد به قریشی. و تفاوت است بین بنی‌هاشم یعنی از نسل هاشم بودن با از نژاد قریش و جزء قبیله قریش بودن. فی المثل کسی که جد اعلای وی ترک بوده، ولی چندین پشت او فارس هستند به او ترک گفته نمی‌شود.

تذکر: آنچه در مورد قبیله قریش گفته می‌شود تعبد نیست، بلکه طبیعت آنها این است که زنانشان تا شصت سالگی بارور می‌شوند و زنی که اجدادش عجم است و طبیعتش عوض شده احکام آنها در مورد او جاری نمی‌شود. البته اکنون هم در میان اعراب قبیله قریش موجود است. (آیت الله مکارم)

۱. توضیح المسائل، م ۴۳۳.

۷. اگر رحم زنی را در اثر بیماری و عمل جراحی برداشتند و خون بییند اگر خون جراحت باشد مثل سایر خون‌هایی است که از جراحت می‌باشد و در غیر این صورت ممکن است خون حیض یا استحاضه باشد. (آیت الله صافی)

در صورتی که رحم آنها را به طور کامل برداشته باشند خونی که می‌بینند عادت محسوب نمی‌شود و حکم خون زخم و مانند آن را دارد و برای نماز شستن آن خون‌ها کافی است. (آیات عظام؛ خامنه‌ای، سیستانی^۱ و مکارم)

۸. مستحب است زن حائض در وقت نماز خود را از خون پاک کند و پنبه و دستمال را عوض نماید و وضو بگیرد و در جای نماز رو به قبله بشیند و مشغول ذکر و دعا و صلووات و تلاوت قرآن شود و در این وقت تلاوت قرآن کراحت ندارد.

۹. سجده زیارت عاشورا برای حائض اشکال ندارد.

۱۰. خواندن آیات سجده در سوره‌هایی که سجده واجب دارند بر حائض جایز نیست و نسبت به غیرآن کراحت دارد. (آیات عظام؛ خامنه‌ای، سیستانی و صافی) خواندن آیات سجده در سوره‌هایی که سجده واجب دارند بر حائض جایز نیست و نسبت به غیرآن بیش از هفت آیه خواندن ثواب کمتری دارد. (آیت الله مکارم)

۱. توضیح المسائل جامع، م ۴۷۴.